
Portefeuillehouder

Siebenga en Zoetendal |

Datum collegebesluit

3 november 2015 |

Opsteller

P. Gerrits en W. Kalma |

Registratie

GF15.20090 |

Agendapunt

9 |

Onderwerp

Watertakenplan 2016-2020

Voorstel

1. het Watertakenplan 2009-2012 te continueren voor de periode 2016-2020;
2. het bijbehorende kostendekkingsplan 2016 – 2020 en verder (scenario 2) vast te stellen;
3. bijbehorende investeringskredieten voor 2015 en 2016 beschikbaar stellen conform begrotingswijzigingen.

Aanleiding

Op basis van de Wet milieubeheer is de gemeente verplicht om een (verbreed) gemeentelijk rioleringsplan vast te stellen. Aanvullend verplicht de Waterwet de gemeente in het verbrede rioleringsplan vast te leggen hoe de gemeente omgaat met de zorgplichten (watertaken) voor hemel-, grond- en afvalwater (stedelijkafvalwater). De gemeentelijk taak is om te zorgen voor de inzameling en transport van dit stedelijk afvalwater. Zowel de voormalige gemeente Heerenveen als Boarnsterhim voldoen aan die verplichting. De Watertakenplannen van voormalig Boarnsterhim en Heerenveen dienen in het kader van de Wet ARHI op elkaar te worden afgestemd. De tarieven voor rioolheffing zijn door uw Raad in 2014 reeds geharmoniseerd. De verbrede gemeentelijke rioleringsplannen nog niet. In dit voorstel wordt u voorgesteld het beleid (Watertakenplan) voor de nieuwe gemeente vast te stellen, inclusief het bijbehorende kostendekkingsplan.

Overwegingen

In 2009 is besloten om het verbrede gemeentelijk rioleringsplan het Watertakenplan te noemen. Reden hiervan is dat het niet langer alleen om riolering gaat, maar om de zorg voor hemel-, grond- en afvalwater, gezamenlijk het stedelijk afvalwater. Een Watertakenplan bestaat uit beleid- en kostendekkingsplan. Beide worden onderstaand nader uitgewerkt.

Beleidsplan

De oude gemeenten Heerenveen en Boarnsterhim hadden beide een verbreed gemeentelijk rioleringsplan. Beide plannen voldoen aan de wettelijk daaraan gestelde eisen. Op basis van een inhoudelijk analyse zijn wij van mening dat de inhoudelijke hoofdlijnen (de beleidskeuzes) van het gemeentelijk Watertakenplan 2009 - 2012 van de voormalige gemeente Heerenveen actueel is, voldoet aan de daaraan gestelde wettelijke eisen en regelgeving en daarmee kan volstaan voor de komende periode van 2016 - 2020 voor de nieuwe gemeente Heerenveen.

Om die reden stellen wij u voor om geen geheel nieuw Watertakenplan te schrijven maar te kiezen voor het continueren van het bestaande Watertakenplan 2009 – 2012

voor de periode 2016 – 2020. Door te kiezen voor het continueren van het huidige Watertakenplan kiest uw raad voor een doelmatige inzet van capaciteit en kennis.

Kostendekkingsplan

Voor de nieuwe gemeente dient een nieuw kostendekkingsplan te worden opgesteld omdat het huidige niet voorziet in het nieuwe areaal (na herindeling/grenscorrectie en extra riolering in het buitengebied) en tussentijdse (financiële)wijzigingen niet zijn verwerkt. Het kostendekkingsplan heeft tot doel inzicht te bieden in de totale kosten en benodigde dekking. Hiervoor worden alle toekomstige investeringen, de beheerkosten, de toerekening van kosten en uiteindelijk de bijbehorende tarieven inzichtelijk gemaakt.

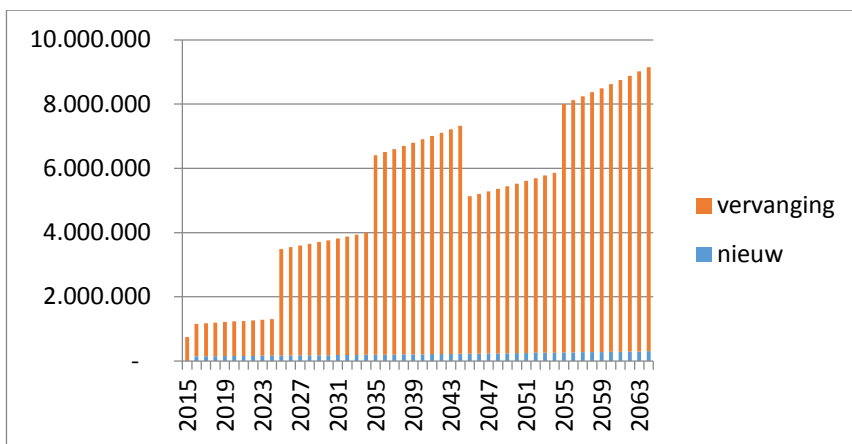
Investeringskosten

De investeringskosten bestaan uit vervangingsinvesteringen en nieuwe aanleg. Nieuwe aanleg betreft in- of uitbreidingsgebieden of bijvoorbeeld aanleg riolering in het buitengebied (zie voor aanleg riolering buitengebied kader hiernaast). Hiervoor is op basis van de verwachte in- en uitbreidingen een vast bedrag van € 150.000 per jaar opgenomen.

Op basis van de kwantitatieve en kwalitatieve gegevens uit ons rioolbeheersysteem (hierin is het overzicht van de in onze gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater vastgelegd), zijn de te vervangen rioleringen en daarmee de vervangingsinvesteringen in beeld gebracht en vastgelegd, voor een lange termijn, tot 2064. Achtergrond van deze termijn is dat (financiële)zekerheid wordt geboden voor het in standhouden van de gemeentelijke voorzieningen voor inzameling en transport van het stedelijk afvalwater.

*Riolering buitengebied:
In het buitengebied van onze gemeente zijn nog percelen niet op het riool aangesloten. Voor "oud" Heerenveen gold kort gezegd "wie aan wil sluiten wordt aangesloten, wie niet, regelt het zelf". Hiervoor is een krediet beschikbaar. Voor "oud Boarnsterhim" gold dat kon worden aangesloten bij de regeling van het Wetterskip om zelf een IBA (Individuele Behandeling Afvalwater) aan te schaffen. Voor de nu niet op het riool aangesloten percelen werd voorheen bij de Provincie een ontheffing aangevraagd. Dat beleid gaat "op de schop" en in 2016 wordt getracht om Friesland breed met gemeenten, Wetterskip en Provincie nieuw beleid op te stellen. Hiermee komen wij dan bij u terug.*

Bij het inzichtelijk maken van de vervangingsinvesteringen is ondermeer het principe van risicogestuurd rioolbeheer en de inzichten van ons onderzoek/proeftuin (samen met Leeuwarden, Tytsjerksteradiel, Stowa en Rioned) naar maatschappelijk kosten en baten van risicogestuurd rioolbeheer (zie bijlage) toegepast. Dit heeft ertoe geleid dat de levensduur van de riolering kan worden verlengd en daarmee de vervangingskosten op korte termijn lager zijn. Door te kiezen voor meer (levensduurverlengend) repareren gaan de exploitatie(beheer)kosten omhoog. Dit leidt per saldo tot lagere lasten. De investeringskosten per jaar fluctueren sterk. Wij hebben, mede ten aanzien van onze bedrijfsvoering en de tarieven, ervoor gekozen de vervangingsinvesteringen om te zetten in een tienjaars gemiddelde. Zie afbeelding hieronder (dit betreffen met 1,5% per jaar geïndexeerde bedragen). Voor de investeringskosten dienen door de raad investeringskredieten beschikbaar te worden gesteld.

Beheer(exploitatie)kosten

De beheer- en exploitatiekosten bestaan uit het feitelijk onderhoud van de voorzieningen ten behoeve van de inzameling en transport van het stedelijk afvalwater. Daarnaast zijn er kosten voor rente en afschrijving (kapitaallasten) voor investeringen. Alle onderhoudskosten zijn herrekend naar het nieuwe areaal. Waarbij met name de reparatiekosten en het beheer en onderhoud van de rioolgemalen is gestegen. De hogere reparatiekosten hebben te maken met het risicogestuurd rioolbeheer (meer repareren, daardoor langere levensduur). Bij rioolgemalen is het areaal (aantal pompputten) sterk gestegen door onder andere de aanleg van de riolering in het buitengebied.

Toerekening van kosten

Uw raad heeft ervoor gekozen om de tarieven maximaal kostendekkend te maken (zie coalitie akkoord en motie VVD 2013). Op basis van de notitie van de VNG over toerekening van kosten aan het product riolering en de BBV is een aanvullende kostentoerekening gemaakt. Hierbij zijn ondermeer perceptiekosten (kosten voor invordering van de rioolheffing) en personeelskosten volledig aan het product riolering toegerekend. Totaal zijn er kosten voor onderhoud watergangen, onderhoud verhardingen, perceptiekosten, kwijscheldingen en personeel toegerekend.

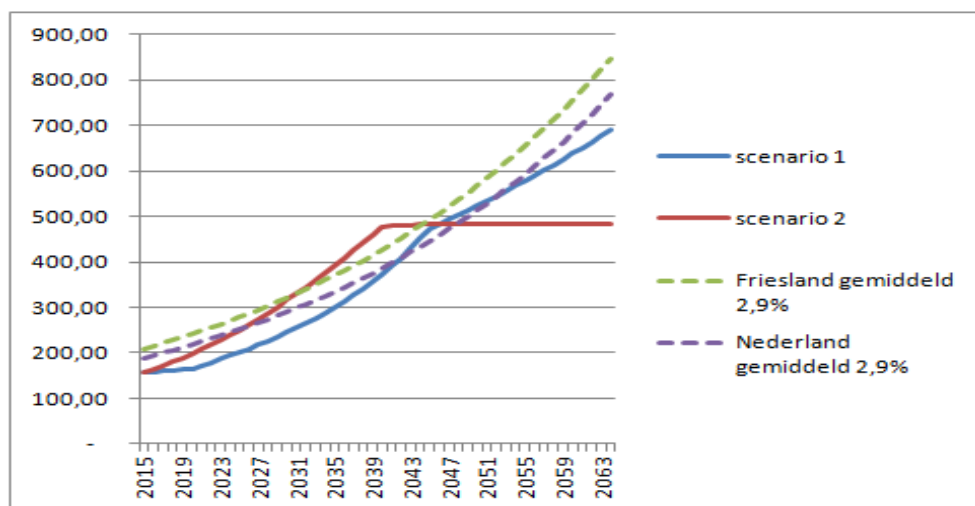
Bij behandeling van de Perspectiefnota 2014 is, op basis van een "quick scan", reeds € 500.000 toegerekend aan de exploitatie van het product riolering. In het huidige kostendekkingsplan zijn aanvullende kosten toegerekend. Dit resulteert, samen met de toerekening bij de perspectiefnota 2014, in een vrijval algemene dienst, van circa € 960.000 structureel. Conform de werkafspraken met de provincie in het kader van het financieel herstel worden deze extra structureel vrijvallende middelen van € 460.000 toegevoegd aan de algemene reserve. De kostentoerekening maakt onderdeel uit van het kostendekkingsplan waarvoor wij u vragen mee in te stemmen.

Rioolheffing

De gemeente Heerenveen heeft een 100% kostendekkende rioolheffing (geen dekking uit de algemene dienst), waarbij wordt geheven van huishoudens en bedrijven. De inkomsten uit de rioolheffing moeten de kosten dekken van de uitgaven (investeringen en exploitatie(beheer)kosten). Hiervoor bieden wij u het kostendekkingsplan, als onderdeel van het Watertakenplan 2016 - 2020 ter instemming aan.

In kostendekkingsplan dient een keuze te worden gemaakt over de wijze van afschrijven van vervangingsinvesteringen. Er zijn twee mogelijkheden. Alle investeringen in het product riolering moeten conform de BBV worden geactiveerd, wat

leidt tot een last voor afschrijving en rente (kapitaallast). De (reken)rente bedraagt 4,75% en de afschrijving loopt over 50 jaren. Aanvullend maakt de BBV voor het product riolering een uitzondering. Spaarbedragen in de voorziening riolering mogen in mindering worden gebracht op het geactiveerde bedrag, waardoor er geen kapitaallast ontstaat. Hiervoor dienen wel voldoende spaarbedragen aanwezig te zijn. Wij hebben het scenario waarbij kapitaallasten worden opgebouwd (scenario 1) en het scenario waarbij met spaarbedragen meteen worden ingezet als vermindering van het geactiveerde bedrag (scenario 2), beide uitgewerkt. De consequenties hiervan op de rioolheffing voor huishoudens zijn in onderstaande grafiek inzichtelijk gemaakt. Voor bedrijven is het effect hetzelfde, maar gelden andere tarieven.

Toelichting: de doorgetrokken blauw lijn betreft het tarief op basis van het scenario 1. Die snijdt de doorgetrokken rode lijn in 2045. De rode lijn, tarief scenario 2, bereikt rond 2039 het hoogste tarief, waarna de nullijn kan worden gehanteerd op basis van een ideaalcomplex (inkomsten en uitgaven in balans). Vanaf het snijpunt in 2045 blijft het tarief onder scenario 1 stijgen waarbij het rond 2064 anderhalf keer zo hoog is als het tarief onder scenario 2. De gestippelde lijnen zijn het landelijk en Friese gemiddelde tarieven uitgezet tegen de landelijk te verwachten tariefstijging van 2,9% per jaar.

Tariefontwikkeling huishouden en bedrijven bij scenario 1					Tariefontwikkeling huishouden en bedrijven bij scenario 2				
	2015	2016	2020	2025		2015	2016	2020	2025
Stijging per jaar	1,00%	1,00%	4,00%	4,00%	Stijging per jaar	4,75%	4,75%	4,75%	4,75%
Eenpersoonhuishouden	€ 129	€ 130	€ 134	€ 163	Eenpersoonhuishouden	€ 129	€ 135	€ 162	€ 204
Meerpersoonshuishouden	€ 171	€ 173	€ 181	€ 220	Meerpersoonshuishouden	€ 171	€ 179	€ 216	€ 272
Bedrijf 200 kub gebruik	€ 402	€ 406	€ 422	€ 513	Bedrijf 200 kub gebruik	€ 402	€ 421	€ 506	€ 639
Bedrijf 2000 kub gebruik	€ 2.754	€ 2.782	€ 2.894	€ 3.522	Bedrijf 2000 kub gebruik	€ 2.754	€ 2.885	€ 3.473	€ 4.380
Bedrijf 50000 kub gebruik	€ 34.513	€ 34.857	€ 36.271	€ 44.130	Bedrijf 50000 kub gebruik	€ 34.513	€ 36.154	€ 43.528	€ 54.897
Bedrijf 100000 kub gebruik	€ 54.026	€ 54.565	€ 56.780	€ 69.082	Bedrijf 100000 kub gebruik	€ 54.026	€ 56.594	€ 68.137	€ 85.931
Bedrijf 200000 kub gebruik	€ 81.448	€ 82.261	€ 85.600	€ 104.146	Bedrijf 200000 kub gebruik	€ 81.448	€ 85.318	€ 102.717	€ 129.539

Beide scenario's hebben voor en nadelen. In onderstaande matrix zijn die uitgewerkt.

	Voordelen	Nadelen
<u>Scenario 1</u> afschrijven en rente (kapitaallast)	• 1^e jaren lagere stijging van rioolheffing. • Rentevrijval (verschil werkelijke en rekenrente) aan algemene dienst.	• Op langere termijn (veel) hogere tarieven, door hoge kapitaallast (€ 12.000.000 in 2064).
<u>Scenario 2</u> spaarbedragen in mindering brengen op geactiveerde bedragen	• Inkomsten uit rioolheffing blijven binnen product riolering. • Op langere termijn lagere lasten. • Ideaalcomplex, waarbij inkomsten en uitgaven in balans zijn. • Gunstige cashflow (eerste jaren meer inkomsten dan lasten, waardoor er minder hoeft te worden geleend).	• Op korte termijn een hogere stijging van rioolheffing.

De rioolheffing laat een stijging zien, die meer is dan de inflatie. Daarvoor zijn diverse redenen aan te voeren. Allereerst zijn er in het kader van de uitvoering motie kostendekkendheid van tarieven meer kosten toegerekend. Het areaal is toegenomen en eerdere kostenstijgingen zijn niet doorgevoerd. Het laatste behoeft toelichting. Het kostendekkingsplan is sinds 2009 niet geactualiseerd. De tarieven voor de rioolheffing ook niet. Tussentijds had het tarief wel (omhoog) moeten worden aangepast, echter, in het licht van een relatief hoge stand van de voorziening riolering en de inschatting dat de vervangingskosten konden worden verlaagd, is dat niet toegepast in afwachting van het voorliggend nieuwe kostendekkingsplan. Achtergrond hiervan is dat stijgingen werden doorgevoerd, die eventueel achteraf gezien onnodig zouden zijn geweest. Het gaat dan ondermeer om de verhoging in het kader van de riolering buitengebied, in totaal € 20,-/huishouden, de verhoging van 9% in het kader van de motie kostendekkendheid van tarieven bij behandeling van de perspectiefnota 2014 en het toepassen van de "belastingsschuif", waarbij een aantal jaren de rioolheffing op "0" is gehouden en de OZB verhoogd.

De gemeente Heerenveen heeft anno 2015 (afgezien van de eilanden Vlieland en Ameland, maar die zien wij niet als representatief) voor huishoudens in Fryslân het een na laagste riooltarief van € 157 (gemiddelde van één- en meerpersoonshuishoudens). Het hoogste in Friesland tarief zit op € 278 (bron: Coelo).

Wij stellen u voor in te stemmen met scenario 2 waarbij de spaarbedragen uit de voorziening riolering direct in mindering worden gebracht op de vervangingsinvestering waardoor geen kapitaallast ontstaat. Het voorliggende kostendekkingsplan gaat ook van dit scenario 2 uit. Dit leidt op korte termijn tot hogere rioolheffing, maar op lange termijn tot een aanzienlijk lagere (zie grafiek op blz 4, verschil rode en blauwe lijn). Gezien het huidige, gemiddeld lage tarief rioolheffing, de eerder uitgestelde verhogingen en de extra toegerekende kosten is de stijging uit te leggen en te verantwoorden. Het voordeel van tijdelijke lagere lasten wegen hier ons inziens niet tegenop. Aanvullend wordt dit door het landelijke kennisplatform Rioned ook zo geadviseerd.

Effecten

Het kiezen voor het opnieuw vaststellen van het Watertakenplan 2009 – 2012 voor de periode 2016 – 2020 heeft tot effect dat doelmatig met middelen (tijd en geld) wordt omgegaan. Het beleid voldoet aan de wettelijk daaraan gestelde eisen. Sommige verwijzingen, getallen en data kloppen niet meer, maar de inhoud/beleid wel. De getalsmatige onderbouwing wordt vervangen door het nieuwe kostendekkingsplan.

Het nieuwe kostendekkingsplan heeft effect op de tarieven voor de rioolheffing. Die stijgen meer dan op basis van het vorige kostendekkingsplan werd geprognosticeerd (het was 2,5% en het wordt 4,75%). Echter die kosten zijn verklaarbaar en te verantwoorden.

Met het vaststellen van het beleidsplan en kostendekkingsplan zijn de wettelijke zorgplichten en daaraan gekoppelde kosten en dekking goed geborgd en worden er geen financiële risico's voorzien.

Beleid en regelgeving

Het gemeentelijk rioleringsplan is een verplichting op basis van de Wet Milieubeheer, op basis van onze zorg voor de volksgezondheid. In de Waterwet zijn de zorgplichten voor hemel-, grond- en afvalwater (stedelijk afvalwater) vastgelegd. Waarbij de gemeente verantwoordelijk is voor de inzameling en het transport van het stedelijk afvalwater en het Wetterskip Fryslân voor de zuivering daarvan. Die taken zijn beleidsmatig in het Watertakenplan geborgd door het bestaande riool doelmatig te beheren en daarmee de inzameling en het transport te waarborgen.

Goed rioolbeheer heeft een bijdrage aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), waarbij de gemeente ervoor moet zorgen dat emissies uit de riolering niet leiden tot niet halen van de waterkwaliteitsdoelstellingen op basis van de KRW. Naast de kwalitatieve doelstellingen zijn er nog kwantitatieve doelen en financiële doelen. Kwantitatief is dit geregeld in het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW), het Bestuursakkoord Water (BAW) en het Waterbeheer 21^e eeuw (WB21). Allen hebben min of meer ten doel dat het waterbeheer voor de toekomst goed geregeld is en wateroverlast vanwege hevige(re) neerslag wordt voorkomen (ruimtelijk/klimaatadaptatie). Hiermee is in het beleid en dekking rekening gehouden, door extra te investeren op plekken waar de verwerking van het regenwater mogelijk knelt.

Op basis van het Bestuursakkoord Water (BAW) en het lokale Fries Bestuursakkoord Water (FBWK) hebben we drie doelstellingen in Kosten, Kwaliteit en Kwetsbaarheid (in het Friese een plus; Doelmatig, Duurzaam en De betrokken burger). Door horizontale samenwerking tussen Friese gemeenten onderling (voor ons geldt met name met Leeuwarden en Smallingerland, te weten de regio midden) in kennis- deling en ontwikkeling verminderen wij onze kwetsbaarheid, zorgen we voor lagere kosten en verbeteren we de kwaliteit. Landelijke doelstelling qua kosten is dat de kosten in 2020 10% lager moeten zijn dan in 2010. De gemeente Heerenveen voldoet aan die doelstelling door te zorgen voor lagere kosten voor vervangingsinvesteringen. Door de keuze om extra kosten toe te rekenen aan het product riolering stijgen de kosten in 2020 wel ten opzichte van 2010.

Kortom; we voldoen hiermee aan de aan ons gestelde wet- en regelgeving.

Financiën, risico's en beheersmaatregelen

De kosten en benodigde inkomsten zijn onderbouwd in het kostendekkingsplan wat voorziet in een periode tot 2064. De kosten zijn inhoudelijk onderbouwd op basis van enerzijds ervaringscijfers, anderzijds zijn er concrete herleidbare ramingen gemaakt. Hiermee worden risico's vermeden en zijn de kosten beheersbaar gemaakt waarmee het functioneren van de voorzieningen voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater voor in de toekomst worden gewaarborgd. De toerekening van kosten aan het product riolering is gebeurd aan de hand van de VNG notitie die hiervoor speciaal is geschreven en getoetst aan de richtlijnen van de BBV. Met deze onderbouwing worden er geen financiële risico's voorzien. Verdergaand betekent het toerekenen van kosten aan het product riolering en het kiezen voor scenario 2 enerzijds een vrijval van middelen in de algemene dienst en anderzijds een positieve "cashflow" die beide conform de werkafspraken met de provincie in het kader van het financieel herstel worden toegevoegd aan de algemene reserve waarmee onze begroting op orde wordt gebracht/blijft.

Vervolgaanpak

Het gemeentelijk Watertakenplan wordt besproken met het Wetterskip Fryslân in het kader van de samenhang in de afvalwaterketen (inzameling, transport en zuivering van afvalwater).

Communicatie

Voor het Watertakenplan hoeft geen apart communicatieplan te worden opgesteld omdat het huidige plan voor wat betreft beleid de komende jaren wordt gecontinueerd. Het kostendekkingsplan en de daaruit voortvloeiende tarieven worden met het Watertakenplan vastgesteld. De Belastingverordening, waarin de tarieven daadwerkelijk worden vastgesteld kent een eigen communicatietraject.

Relevante informatie

Memo over proeftuin maatschappelijk kosten en baten bij risicogestuurd rioolbeheer.

Het college van burgemeester en wethouders van Heerenveen,
de secretaris,

de burgemeester,

de heer F.H. Perdok

de heer T.J. van der Zwan

Onderwerp

Watertakenplan 2016-2020 |

De raad van de gemeente Heerenveen;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 3 november 2015;

gelet op de wettelijke verplichting op basis van de Wet milieubeheer art. 4.22 om een gemeentelijk (verbreed)rioleringsplan (Watertakenplan) op te stellen en in het kader van de Wet ARHI dit te harmoniseren voor de nieuwe gemeente;

overwegende dat,

- de inhoudelijke hoofdlijnen (de beleidskeuzes) van het huidige gemeentelijk Watertakenplan 2009 - 2012 van de voormalige gemeente Heerenveen actueel zijn, het plan voldoet aan de wettelijk gestelde verplichtingen en daarmee volstaat voor de komende periode van 2016 – 2020;
- voor de nieuwe gemeente een nieuw kostendekkingsplan dient te worden opgesteld.
- in het kostendekkingsplan investeringskosten voor nieuwe aanleg en vervanging en exploitatie(beheer)kosten inzichtelijk zijn gemaakt;
- voor die investeringskosten kredieten beschikbaar moeten worden gesteld;
- conform de motie "kostendekkendheid van tarieven" alle kosten die redelijkerwijs toerekenbaar zijn aan de rioolheffing zijn toegerekend aan de rioolheffing;
- de inkomsten uit de rioolheffing ter dekking van de kosten met 4,75% per jaar moeten stijgen voor zowel de groep huishoudens als de bedrijven;
- de vervangingsinvesteringen het beste meteen kunnen worden afgeschreven met de spaarbedragen uit de voorziening riolering (scenario 2) wat als uitgangspunt is verwerkt in het voorliggend kostendekkingsplan;
- met de vaststelling/continuering van het Watertakenplan met nieuw kostendekkingsplan de gemeente voor de periode 2016 – 2020 en verder voldoet aan de wettelijke taken en regelingen en de daarbij behorende dekking en;
- dat er met het opstellen van kostendekkingsplan geen voorzienbare financiële risico's zijn. |

Besluit

1. het Watertakenplan 2009-2012 te continueren voor de periode 2016-2020;
2. het bijbehorende kostendekkingsplan 2016 – 2020 en verder (scenario 2) vast te stellen;
3. bijbehorende investeringskredieten voor 2015 en 2016 beschikbaar stellen conform begrotingswijzigingen. |

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 21 december 2015.

de griffier,

de voorzitter,

mevrouw W.J.M.A. Jansen

de heer T.J. van der Zwan